

9. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посіб. К., 1997. 248 с.

10. Рудницька О. П. Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя. К. 1992. 96 с.

REFERENCES

1. Bacin, Ye. A. (1985). *Psikhologiya khudozhestvennogo tvorchestva: lichnostnyy podkhod* [Psychology of artistic creativity: personal approach]. M., 64 s.

2. Bakhtin, M. M. (1979). *Estetika slovesnogo tvorchestva* [Aesthetics of verbal creativity]. M., 424 s.

3. Bekh, I. D. (2012). *Osobystist' u prostori dukhovnoho rozvytku : navchal'nyy posibnyk* [Personality in the space of spiritual development: a textbook]. K. 256 s.

4. Zyazyun, I. A. (2000). *Intelektual'notvorchyy rozvytok osobystosti v umovakh neperervnoyi osvity / Neperervna profesiyna osvita: problemy, poshuky, perspektivy : monohrafiya* [Intellectual development of personality in terms of continuing education / Continuing professional education: problems, searches, prospects: monograph] / Za red. I.A. Zyazyuna. K., S. 11–57.

5. Kagan, M. S. (1985). *Vnutrenniy dialog kak zakonomernost' khudozhestvenno-tvorcheskogo protsessa* [Internal dialogue as a regularity of the artistic and creative process]. M., Vyp. 19. S. 184–219.

6. Masol, L. M. (2006). *Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka* [General art education: theory and practice]. K., 432 s.

7. Oleksyuk, O. M. (2006). *Muzychna pedahohika : navch. posib.* [Music pedagogy: textbook. way.]. K. 188 s.

8. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva [Pedagogy of art]*. K., 274 s.

9. Rostovs'kyy, O. YA. (1997). *Pedahohika muzychnoho spruyman'nyya : navch.-metod. posib.* [Pedagogy of musical perception: teaching method. way]. K., 248 s.

10. Rudnyts'ka, O. P. (1992). *Spruynyattya muzyky i pedahohichna kul'tura vchytelya* [Perception of music and pedagogical culture of the teacher]. K., 96 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЕВЦОВА Олена Борисівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна культура майбутніх учителів музичного мистецтва.

SHEVTSOVA Olena Borysivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Art Education of the Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional culture of future music teachers.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2022 р.

УДК 378.22-057.875:371.13

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-288-292

ЮДЕНОК Віталій Михайлович –

асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання

Глухівського національного педагогічного

університету імені Олександра Довженка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5092-7523>

e-mail: yudenok_vitalii@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ОЦІНЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ БАКАЛАВРАТУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні процеси реформування освіти визначають вектори підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури, які мають здатність і готовність сформувати безпечне комфортне освітнє середовище для розвитку здобувачів загальної середньої освіти. Компетентнісна професійна освіта зорієнтована на досягнення особистістю конкретних освітніх результатів: знань, умінь. Про сферу оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти у Законі України «Про повну загальну середню» освіти йдеться про те, що «кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та

доброчесне оцінювання результатів його навчання...» [5].

Вивчення досвіду підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до здійснення оцінювальної діяльності засвідчило, що вітчизняні бакалаврські освітні програми передбачають недостатньо ефективно, фактично позбавлене практичної складової ознайомлення з оцінювальною інформацією в межах різних дисциплін. Вирішення даної проблеми бачимо в розробці й упровадженні в освітній процес бакалаврату з різних освітніх компонентів як обов'язкових, так й вибіркових, теоретичне й практичне обґрунтування процесу формування оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, що дозволить чітко визначити мету й результат

даного процесу, структуру та компоненти, послідовність реалізації етапів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складові оцінювальної компетентності майбутнього вчителя обговорювалися в наукових працях вітчизняних дослідників щодо основ теорії педагогічного оцінювання, огляд традиційних та інноваційних підходів до оцінювання: О. Шуневич [7], Т. Канівець [1], О. Локшина – щодо оцінювання успішності учнів у зарубіжній школі [3]. Наукових праць із загального аналізу процесу формування оцінювальної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в умовах бакалаврату на даний момент серед наукових вітчизняних розвідок недостатньо.

Метою статті є пошук і наукове обґрунтування процесу формування оцінювальної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в умовах бакалаврату.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність впровадження у закладах загальної середньої освіти нової системи оцінювання залежить від сформованої оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Нові тенденції розвитку вітчизняної освіти вимагають обов'язкового їх втілення у дидактичну підготовку вчителів фізичної культури в умовах бакалаврату. Розглянемо ключове слово дефініції – компетентність, яке має найбільше змістове навантаження.

Аналіз наукових досліджень із проблем доводить, що «компетентність – це ступінь зрілості людини, що передбачає певний рівень психічного розвитку особистості та дає їй змогу успішно функціонувати в суспільстві». Водночас, компетентність – це «ступінь готовності та здатності особистості вийти в діяльність і продуктивно здійснювати її з урахуванням ціннісного ставлення до останньої». У словниках поняття – оцінювання розглядається як «процес отримання інформації, яка використовується для прийняття рішення, що стосуються учнів; оцінювання (evaluation) – процес прийняття ціннісних суджень щодо цінності учнівських досягнень» [4]. На думку вітчизняного науковця В. Приходько, «оцінювання якості освіти – це систематичне оцінювання результатів і процесу навчання, ефективності функціонування всієї системи освіти. Оцінювання якості освіти – це систематичне оцінювання результатів і процесу навчання, ефективності функціонування всієї системи освіти та її окремих компонентів. Узагальнене, комплексне оцінювання стану освіти на основі системного аналізу всіх факторів». погоджуємося з цим твердженням [4].

Об'єктом контролю і оцінювання у сучасних закладах загальної середньої освіти є навчальні досягнення здобувачів, які виявляються у предметних компетентностях, що визначені програмою з кожного предмета, що вивчається.

Вважаємо за потрібне констатувати, що оцінювальна компетентність вчителя фізичної культури – це складна інтегральна професійна якість, що характеризується систематичним, своєчасним, об'єктивним, дієвим, методично різноманітним визначенням рівня особистих досягнень здобувачів загальної середньої освіти за виявленими компетентностями з фізичної культури. Маємо зауважити, що оцінювальна компетентність – одна із обов'язкових умов ефективної педагогічної діяльності.

Вітчизняний дослідник Т. Канівець стверджує, що «практична перевірка тісно пов'язана із залученням учнів до конкретної практичної діяльності, під час якої перевіряються вміння застосовувати знання на практиці, формувати уміння і навички. Логічно така перевірка впливає із сутності процесу пізнання, в якому практика відіграє спонукальну і контролюючу роль. Здійснюючи практичну перевірку, треба ретельно підходити до підготовки завдань, які б спонукали учнів до застосування знань у практиці. Важливо, щоб ці завдання мали чітку професійну спрямованість. Адже в кінцевому підсумку рівень професійної підготовки майбутніх фахівців визначається не лише теоретичними знаннями, а, передусім, вміннями і готовністю застосовувати їх у конкретній практичній діяльності». Саме тому вважаємо, що ця теза є важливою й в процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в умовах бакалаврату [1, с. 22].

Аналіз нормативної бази щодо організації освітнього середовища закладів загальної середньої освіти виявив, що оцінювання навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти основної школи здійснюється за 12-бальною шкалою, відповідно до Наказу МОН від 21 серпня 2013 р. № 1222. Водночас у Законі «Про повну загальну середню освіту», у проекті Державного стандарту наголошується на необхідності здійснювати поточне та формувальне оцінювання з метою відстеження особистісного розвитку здобувачів освіти, їхнього навчального поступу [5; 6; 7, с. 73]. В процесі професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти нині існує ряд важливих проблем: недооцінювання педагогічними колективами значення позаурочної спортивно-масової роботи; падіння престижу професії вчителя фізичного виховання, слабка пропаганда здорового способу життя; велика кількість звітної документації і, як наслідок, –

розбіжності між нею і практичною школою; дефіцит фахівців (велика кількість випускників за профілем не пов'язує своє життя зі школою); втрата мотиву до занять фізичною культурою у школярів при переході в старші класи. Учителі фізичної культури вважають, що заважає руховому розвитку здобувачів загальної середньої освіти.

У межах дослідження орієнтація на процес формування оцінювальної компетентності є комплексною, у взаємозв'язку компонентів, що дозволяє систематично й цілеспрямовано планувати розумову та практичну діяльність, обирати методи, форми, способи пізнання й управління системними явищами та процесами у сфері оцінювальної діяльності в умовах бакалаврату.

У контексті здійснення підготовки майбутнього вчителя фізичної культури важливою є технологія формування оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у процесі бакалаврської підготовки.

Визначимо етапи формування оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури [2, с. 59–70].

До них віднесено: аналітичний, мотиваційний, змістовий, організаційно-діяльнісний, оцінювально-результативний. Коротко розглянемо кожний етап: 1. Аналітичний етап: 1) мета: обґрунтування процесу формування оцінювальної компетентності здобувачів вищої освіти – майбутніх вчителів фізичної культури; 2) зміст діяльності: аналіз вимог до рівня формування оцінювальної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури; визначення системи оцінювальних знань і вмінь; прогнозування результатів оцінювальної діяльності; 3) умови успішності: прогностичний характер освітнього процесу в бакалавраті закладу вищої освіти; облік впливу оцінювальних технологій на вимоги до рівня оцінювальної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури; комплексне планування завдань навчання та розвитку бакалаврантів; 4) очікувані результати: професійно-орієнтовані завдання оцінювального характеру; вимоги до рівня оцінювальної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури [2, с. 59–70]. 2. Мотиваційний етап: 1) мета етапу: формування стійкого інтересу до оцінювальної діяльності в процесі бакалаврської підготовки (вивчення спеціальних дисциплін); усвідомлення її значення в пізнавальній і викладацькій діяльності; 2) зміст діяльності: аналіз програмного матеріалу з оцінювання освітніх досягнень; виявлення його пізнавально-мотиваційного потенціалу, розробка методичних прийомів його

використання в освітньому процесі; 3) умови успішності: суб'єкт-суб'єктна взаємодія в освітньому процесі; позитивний досвід власної оцінювальної діяльності вчителя; 4) очікувані результати: проблемні завдання з оцінювання знань. 3. Змістовий етап: 1) мета етапу: проектування змісту формування оцінювальної компетентності здобувачів вищої освіти бакалаврату в процесі професійної підготовки; 2) зміст діяльності: аналіз і відбір змісту програмного й додаткового матеріалу з оцінювання; підбір і розробка завдань оцінювального характеру; розробка оцінювальних завдань для самостійної роботи; розробка опитувальника для виявлення динаміки формування оцінювальної компетентності здобувачів вищої освіти бакалаврату; 3) умови успішності: визначення найефективнішої структури навчального матеріалу й послідовності його засвоєння для формування оцінювальної компетентності; 4) очікувані результати: тематика оцінювальних завдань для самостійної роботи; завдання оцінювального характеру для самостійної роботи [2, с. 59–70]. 4. Організаційно-діяльнісний етап: 1) мета етапу: розробка й апробація технології формування оцінювальної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі бакалаврської підготовки; 2) зміст діяльності: організація освітнього процесу здобувачів вищої освіти шляхом вивчення спеціального навчального курсу з підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до оцінювальної діяльності («Оцінювання розвитку рухових навичок учнів закладів загальної середньої освіти на уроках фізичної культури»); фрагментарне ознайомлення з оцінювальною інформацією під час вивчення низки загальних навчальних дисциплін: («Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи»); апробація сучасних і традиційних методів та технологій оцінювання під час професійної педагогічної практики; створення індивідуальних оціночних завдань різного ступеня складності (тестові завдання, опитувальники); формування оцінювальних умінь здобувачів вищої освіти; 3) умови успішності: розширення права вибору видів оцінювання навчальних досягнень; апробація різноманітних форм і методів оцінювання; позитивний досвід оцінювальної діяльності здобувачів під час педагогічної практики; 4) очікувані результати: методичні вказівки до організації оцінювальної діяльності здобувачів вищої освіти; науково обґрунтовані форми й методи залучення здобувачів до оцінювання навчальних досягнень; методичні прийоми мотивації та стимулювання майбутніх вчителів фізичної культури до участі в оцінювальній діяльності. 5. Оцінювально-результативний етап: 1) мета етапу: оцінка

рівня сформованості оцінювальної компетентності здобувачів вищої освіти – майбутніх вчителів фізичної культури; 2) зміст діяльності: виявлення динаміки рівнів сформованості оцінювальної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі бакалаврської підготовки; виявлення чинників, що визначають позитивну динаміку рівнів сформованості оцінювальної компетентності здобувачів; виявлення причин і умов, що ускладнюють формування оцінювальної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури; розробка перспективних напрямів з вивчення умов формування оцінювальної компетентності; 3) умови успішності: наявність оцінювального інструментарію; характер включення здобувачів вищої освіти у пізнавальну діяльність оцінювального характеру; облік особливостей індивідуального оцінювального досвіду здобувачів вищої освіти бакалаврату; 4) очікувані результати: методика оцінювання одержаних результатів; рекомендації з удосконалення моделі формування оцінювальної компетентності здобувачів у процесі бакалаврської підготовки.

Слід зазначити, що результатом процесу формування оцінювальної компетентності, який нами розглядається як сформованість оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Отже, формуванню оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у процесі бакалаврської підготовки сприяє динамічна єдність усіх вищерозглянутих складників.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Отже, запропоновано таке визначення: оцінювальна компетентність майбутнього вчителя фізичної культури – інтегральна професійна якість особистості майбутнього вчителя, що характеризується здатністю здійснювати справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросесне визначення рівня освітніх досягнень здобувачів загальної середньої освіти відповідно до конкретних цілей і критеріїв, готовністю коригувати власну методику викладання фізичної культури для забезпечення поступу здобувача освіти. Оцінювання якості освіти – це систематичне оцінювання результатів і процесу навчання, ефективності функціонування всієї системи освіти та її окремих компонентів. Етапи формування оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної: аналітичний, мотиваційний, змістовий, організаційно-діяльнісний, оцінювально-результативний. Перспективами подальших наукових розвідок є визначення педагогічних умов формування оцінювальної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури у процесі бакалаврської підготовки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Канівець Т.М. Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник]. Ніжин: Видавель ПП Лисенко М.М., 2012. 102 с.
2. Куртась С.А. Формування оцінювальної компетентності майбутнього викладача у процесі магістерської підготовки: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук; спеціальність 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Чернігів, 2014. 232 с.
3. Локшина О. Оцінювання успішності учнів у зарубіжній школі. *Рідна школа*. 2000. № 11. С. 6–10.
4. Приходько В.М. Моніторинг якості освіти і виховної діяльності навчального закладу. Запоріжжя, 2007. 189 с.
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020). *Відомості Верховної Ради*. № 31. С. 226.
6. Проект Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-g>.
7. Шуневич О.М. Умови розвитку оцінювальної компетентності педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 4. С. 67–73.

REFERENCES

1. Kanivecj, T.M. (2012). *Osnovy pedagoghichnogo ocinjuvannja* [Fundamentals of pedagogical assessment]: navchaljno-metodychnyj posibnyk. Nizhyn: Vydavecj PP Lysenko M.M.
2. Kurtasj, S.A. (2014). *Formuvannja ocinjuvalnoji kompetentnosti majbutnjogho vykladacha u procesi maghistersjkoji pidghotovky* [Formation of assessment competence of the future teacher in the process of master's training]: dys. na zdobuttja nauk. stupenja kandydata ped. nauk ; specialjnistj 13.00.04 – Teorija i metodyka profesijnioji osvity. Chernighiv.
3. Lokshyna, O. (2000). *Ocinjuvannja uspishnosti uchniv u zarubizhnij shkoli* [Assessing student performance in a foreign school]. *Ridna shkola*. № 11. S. 6–10.
4. Prykhodjko, V.M. (2007). *Monitoryng jakosti osvity i vykhovnoji dijajlnosti navchalnogho zakladu* [Monitoring the quality of education and educational activities of the educational institution]. Zaporizhzhja.
5. *Zakon Ukrainy «Pro povnu zaghaljnu serednju osvitu»* (2020) [Zakon Ukrainy «Pro povnu zaghaljnu serednju osvitu»]. *Vidomosti Verkhovnoji Rady*. № 31. S. 226.
6. *Projekt Derzhavnogho standartu bazovoji serednjoji osvity* (2020) [Draft State Standard of Basic Secondary Education]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-g>.
7. Shunevyeh, O.M. (2020). *Umovy rozvytku ocinjuvalnoji kompetentnosti pedagoghiv u zakladakh pisljadyplomnoji pedagoghichnoji osvity* [Conditions for the development of evaluative competence of teachers in institutions of postgraduate pedagogical education]. *Pedagoghika formuvannja tvorchoji osobystosti u vyshhij i zaghaljnoosvitnij shkolakh*. № 70. T. 4. S. 67–73.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЮДЕНОК Віталій Михайлович – асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Наукові інтереси: Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури. Методика оцінювання розвитку рухових навичок учнів загальноосвітніх навчальних закладів на уроках фізичної культури.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

YUDENOK Vitaliy Mykhailovych – Assistant of the Department of Theory and Methods of Physical Education Oleksandr Dovzhenko Glukhiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: Professional training of future physical education teachers. Methods for assessing the development of motor skills of students of secondary schools in physical education classes.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 78.07(781.2)

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-292-297

ЯРОШЕНКО Олена Миколаївна –

старший викладач кафедри музикознавства,

інструментальної та хореографічної підготовки

Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6292-1989>

e-mail: elena20171961@gmail.com

ЯМБІЧНЕ МІКРОСТРУКТУРНЕ ІНТОНУВАННЯ МЕЛОДІЇ В СИСТЕМІ ВИКОНАВСЬКОЇ АКТИВНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В епоху глобальних інформаційних технологій, комп'ютеризації навчання сфера наукових інтересів в галузі сучасної виконавської майстерності вчителя мистецьких дисциплін не втрачає своєї актуальності. Дослідниками пропонується оригінальна проблематика, яка торкається не тільки виконавської майстерності, але й засобів, методів її удосконалення, спрямованих на дослідження особливостей виконавського мислення, що відбувається на перетині наук – психології, фізіології, педагогіки, музикознавства. Зазначена методологія зумовлена інтердисциплінарними тенденціями сучасного музикознавства і є актуальною, на наш погляд, в дослідженнях як специфіки інструментально-виконавського мистецтва, так і психофізіологічних особливостей існування виконавської діяльності в цілому.

Уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання відставання музично-виконавської педагогіки від сучасного розвитку науково-теоретичних здобутків виконавського музикознавства. Існування інтонаційної концепції, сприятливої для розгляду виконавської активності інтонуювання в контексті ладового співвпрямління, дає підстави звернути увагу на логічно-системне осмислення чинників, які сприяють процесу психофізіологічного корегування виконавчих дій на інтонаційно-художній основі в контексті ямбічного мікроструктурного інтонуювання мелодії та зробити висновки щодо результативності їх впровадження у виконавську практику.

У ході дослідження феномену мікроінтонуювання мелодії в системі виконавської активності поняття «ямбічність мікроструктурно інтонуювання» привернуло нашу увагу, в першу чергу, здатністю сприяти розвитку технічного вдосконалення в умовах педагогічно скерованої природної психофізіологічної підготовки музиканта, упорядкування його виконавських рухів шляхом активізації мислення відповідним мікроструктурним ямбічним фразуванням. Крім того, у переліку вітчизняних і зарубіжних досліджень ми практично не знаходимо прямих вказівок на вагомість та пріоритетність ямбічного мислення в галузі інструментально-виконавського мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В дослідженнях, пов'язаних з проблемами стилю, жанру, музичної мови, тематизму, мелодики, гармонії, форми, категорія «інтонаційність» розглядалась М. Арановським, Б. Асаф'євим, В. Бобровським, Л. Мазелем, В. Медушевським, Є. Назайкинським, О. Ручьєвською, С. Скребковим, Ю. Тюлінім, Б. Яворським. А. В. Малинковою, О. Марковою, А. Н. Сохором поняття «інтонуювання» висвітлено в історичному ракурсі. Представники музичної педагогіки Л. Гусейнова, А. Каузова, Н. Тимошенко, Г. Ципін досліджували розвиток виконавських навичок в аспекті професійної підготовки учителя музики; В. Білоус, Л. Бочкар'єв, Д. Еірнарська, Ю. Заболотський, В. Ражніков, В. Самітов, Б. Теплов, Ю. Цагареллі, Д. Юник досліджували психологічні особливості музично-виконавської діяльності; Б. Яворський, С. Протопопов, Т. Веркіна є